

จดหมายข่าว

ธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน) 2552

ISSN 1906-4977

แนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย

หลักการทรงงาน
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

มหาวิทยาลัยกับคดียุบพรรคในศาลปกครอง

นานาชาติเกี่ยวกับสภามหาวิทยาลัย

สารบัญ

Contents >>

- 3 แนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย
ศ.อุ.ว.เกษม สุวรรณกุล
- 6 หลักการทรงงานในพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
- 8 สรุปการประชุมแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นระหว่างนายกสภา
มหาวิทยาลัย เรื่องมหาวิทยาลัย
กับคดีพิพาทในศาลปกครอง
- 12 สรุปการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นเรื่อง มหาวิทยาลัย
กับการจัดการทรัพย์สินทาง
ปัญญา
- 13 บทสาระเกี่ยวกับ
สภามหาวิทยาลัย
- 16 ข่าวประชาสัมพันธ์

Editorial >>

บทบรรณาธิการ

จดหมายข่าวธรรมมาภิบาลมหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 หลังจากที
ฉบับปฐมฤกษ์ได้เริ่มออกเผยแพร่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา

เนื้อหาในจดหมายข่าวฉบับนี้ประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่
การแนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย (ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล) คำบรรยาย
เรื่อง “หลักการทรงงานในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” (โดย ฯพณฯ ศาสตราจารย์
เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย) สรุปการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นระหว่างนายกสภามหาวิทยาลัยเรื่อง “มหาวิทยาลัยกับคดี
พิพาทในศาลปกครอง” และ “มหาวิทยาลัยกับการจัดการทรัพย์สิน
ทางปัญญา” ซึ่งสถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวง
มหาวิทยาลัย ได้จัดขึ้นในช่วงสองสามเดือนที่ผ่านมา

จดหมายข่าวธรรมมาภิบาลมหาวิทยาลัยที่จัดทำขึ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับอุดมศึกษา และการนำหลักธรรมมาภิบาลมาใช้ในการกำกับดูแลมหา
วิทยาลัย หากท่านผู้อ่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะใดๆ ที่เป็นประโยชน์
ต่อการจัดทำจดหมายข่าว หรือประสงค์ที่จะส่งบทความเรื่องธรรมมา
ภิบาล ตลอดจนประสบการณ์ หรือแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับธรรมมาภิบาล
และการบริหารจัดการที่ดีในสถาบันของท่านมาเผยแพร่ กรุณาแจ้งที่กอง
บรรณาธิการด้วย จักขอบคุณยิ่ง

กองบรรณาธิการ

สถาบันคลังสมองของชาติ

www.knit.or.th

คณะผู้จัดทำ

กองบรรณาธิการ : ดร.กมลินทร์ พิณจิวาดล

ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร นายเดชอุดม ชุนนะสีทธิ

จัดพิมพ์โดย : สถาบันคลังสมองของชาติ

ชั้น 15 อาคารมหานครยิบซัม เลขที่ 539/2 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ : 0 2640 0461 โทรสาร : 0 2640 0465

พิมพ์ที่

: บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด โทรศัพท์ : 0 2938 3306 - 8

แนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย

ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล

สถาบันคลังสมองของชาติ ได้รับความกรุณา
จาก ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล ในการให้เข้า
สัมภาษณ์ในวันที่ 2 เมษายน 2552 ณ อาคาร
จามจุรี 4 ชั้น 6 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เกี่ยวกับธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย

ประวัติ

ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล เกิดเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2473 ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สำเร็จปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2494 (รุ่นที่ 1) โดยสอบได้เป็นที่ 1 ของรุ่น เข้ารับราชการเป็นอาจารย์ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อปี 2495 และสามารถสอบชิงทุนฟูลไบรท์ไปศึกษาต่อวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาโทกลับมาสอนหนังสือได้ระยะหนึ่งก็ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับทุนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน

ประวัติการทำงานที่สำคัญ ได้แก่

- อธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 สมัย (พ.ศ. 2520 - 2531) รวมระยะเวลาที่เป็นอธิการบดีทั้งสิ้น 11 ปีเศษ
- สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. 2517)
- รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย 6 สมัย
- รองนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2535)
- เลขาธิการสภาการศึกษา (พ.ศ. 2532 - 2534)
- ประธานกรรมการ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- วุฒิสมาชิก (พ.ศ. 2526 - 2531)
- นายกสภามหาวิทยาลัยหลายแห่ง และกรรมการในคณะกรรมการชุดต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล ได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาสังคม (ด้านการศึกษา) จากคณะกรรมการคัดเลือกและเผยแพร่ผลงาน ดีเด่นของชาติ ปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล ดำรงตำแหน่ง

- นายกสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และ
- นายกสภามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

“
สภามหาวิทยาลัยเริ่มมีบทบาทเปลี่ยนแปลง
ไปในทางที่ดีกว่าเดิม..... ไม่เป็น
สภาตรายาง
แต่ปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยได้ดีขึ้น
”

1. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมธรรมาภิบาล
ในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัย**

ตามประสบการณ์ สิ่งที่จำเป็นยิ่งสำหรับการบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลก็คือ การบริหารที่ดี หรือการมี good governance การจัดการมหาวิทยาลัยที่มีธรรมาภิบาลจะรวมถึงการดำเนินงานของอธิการบดี การส่งเสริมอาจารย์ และการส่งเสริมหลักสูตร โดยส่วนตัวผมไม่ชอบให้รัฐมากำกับดูแลมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยน่าจะมียุทธศาสตร์มาก ๆ การกำกับควรมีน้อยที่สุด คือ รัฐจะต้องเคารพความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย องค์ประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัยได้แก่ มีการบริหารจัดการ (management) ที่ดี อาจารย์ดี โดยได้รับการคัดเลือกอย่างเคร่งครัด ระบบการส่งเสริมบุคลากรที่ดีและระบบตรวจสอบและประเมินผลที่ดี...

2. **บทบาทนายกสภาฯ ในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัย**

นายกสภาฯ ในฐานะประธานสภามหาวิทยาลัยต้องมีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องต่างๆ ของมหาวิทยาลัย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสื่อสารที่มีความเชี่ยวชาญไว้คอยช่วยเหลือ ให้ความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม นายกสภาฯ และกรรมการสภาฯ ตามระบบใหม่นี้ จะต้องอุทิศเวลาให้กับงานมหาวิทยาลัยมากกว่าเดิมเพราะมีงานมากขึ้น ตัวนายกสภาฯ ต้องมีเวลาให้กับมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้อื่น เพราะจะต้องดูแลคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่ตั้งขึ้น รวมทั้งพิจารณารายงานที่อนุกรรมการเสนอก่อนนำเข้าสู่ประชุมในสภามหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ สภามหาวิทยาลัยในมิติใหม่ควรมีหน่วยเลขานุการ ช่วยเหลือในด้านธุรการต่างๆ ของตัวนายกสภาฯ และกรรมการต่างๆ ด้วย สภามหาวิทยาลัยในรูปแบบใหม่นี้จะให้ความสำคัญในเรื่องนโยบายและการควบคุมดูแลการบริหารงานของฝ่ายบริหาร จึงไม่จำเป็นต้องมีการประชุมบ่อยครั้งเหมือนกับสภามหาวิทยาลัยรูปแบบเดิม นายกสภาฯ ต้องมีเวลาให้

มหาวิทยาลัยมากขึ้น เช่น อธิการบดีจะต้องเข้าพบบ่อยครั้ง ต้องติดต่อกับบุคคลหรือองค์กรภายนอก รวมทั้งให้คำปรึกษาอนุกรรมการต่างๆ ที่สภาฯ แต่งตั้งด้วย...

3. **บทบาทของสำนักงานสภามหาวิทยาลัยกับการ
ดำเนินงานของสภามหาวิทยาลัย**

องค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นสภาที่มีกรรมการเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ มาเป็นกรรมการที่มาจากบุคลากรกลุ่มต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการถ่วงดุลองค์ประกอบใหม่ของสภามหาวิทยาลัยนี้ ทำให้สภามหาวิทยาลัยเริ่มมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม กล่าวคือ ไม่เป็นสภาตรายางมากนัก แต่ปฏิบัติหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยได้ดีขึ้น มีการซักถามอธิการบดี มีข้อเสนอแนะมากขึ้น อธิการบดีต้องเตรียมเรื่องอย่างรอบคอบ พร้อมเหตุผล คำอธิบาย ตอบข้อซักถามของกรรมการ นอกจากนั้น หากสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิให้ได้บุคคลที่มีเวลา มีประสบการณ์ในการบริหาร มหาวิทยาลัยจะได้ประโยชน์จากข้อเสนอแนะหรือความเห็นในแง่ของผู้มีประสบการณ์ภายนอก เมื่ออำนาจต่างๆ ตกแก่มหาวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะต้องทำหน้าที่ออกกฎระเบียบต่างๆ ที่กระทรวง ทบวงกรมต่างๆ เคยทำอยู่ดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง การที่สภามหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่ที่สำคัญเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการปรับปรุงสภามหาวิทยาลัยใหม่ ให้มีกรรมการที่เหมาะสมทั้งจำนวนและคุณภาพ ตลอดจนต้องมีเครื่องมือที่จะทำให้สภามหาวิทยาลัยดูแลรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ได้ดี เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นคณะกรรมการต่างๆ หรือหน่วยเลขานุการ ซึ่งต้องมีการใช้คน เงิน และเครื่องมือต่างๆ ตามสมควร...

4. การนำธรรมสภาวิทยาลัยมาใช้ในการดำเนินงานของ สภามหาวิทยาลัย ที่กำหนดตรงตำแหน่งนายกสภา วิทยาลัย มีตัวอย่างของแนวทางการปฏิบัติ ที่ดีในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างไร

ตอนนั้นผมเองเป็นนายกสภามหาวิทยาลัยอยู่สี่แห่งด้วยกัน คือ นายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวฯ เท่าที่ได้ทำหน้าที่ ตรงนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของประชากรในมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ในสภามหาวิทยาลัย มีตัวแทนอาจารย์ เช่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะไปที่ประชุมคณบดี สภาคณาจารย์ เพื่อเล่าปัญหา จะได้รับรู้และเข้าใจกัน การประชุมสภาของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นตัวอย่างที่ดีของการประชุม สภา การประชุมสนุก มีบรรยากาศที่ดี มีคณบดีเข้าร่วม ประชุมทั้งหมด ประชุมแต่ละครั้งก็ใหญ่มาก ทำให้ได้รับทราบ เรื่องต่างๆ พร้อมกัน ดังนั้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย...

5. การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่สภามหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ

ถึงแม้สภามหาวิทยาลัยมีความสำคัญมาก แต่โดยลำพังแล้ว ไม่สามารถบริหารมหาวิทยาลัยได้ ส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การบริหารจัดการ หรือส่วนของอธิการบดี ที่มีหน้าที่ที่จะนำ นโยบายที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดไปปฏิบัติ อธิการบดีต้อง เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำของอาจารย์และบุคลากร อื่นๆ อธิการบดีที่ดีต้องสามารถรวบรวมพลังของอาจารย์และ พนักงานอื่นๆ ไปในทิศทางที่เป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัย ต้องมีวิสัยทัศน์ และความคิดริเริ่ม และต้องมีความสามารถ ที่จะร่วมงานกับนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการอื่นๆ นายกสภามหาวิทยาลัยกับอธิการบดีควรมีความใกล้ชิดและ มีความสัมพันธ์ที่ดี เมื่อได้อธิการบดีซึ่งเป็นผู้นำในการบริหาร มหาวิทยาลัยแล้ว สิ่งที่ทำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เกิดธรรมภิบาล ได้แก่

- มีระบบและวิธีการดำเนินงานที่ดีเกี่ยวกับการบริหาร บุคคล การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยหรือองค์กรใดๆ ก็ตามจะสำเร็จได้ด้วยคน และความสำเร็จของมหาวิทยาลัยย่อมเป็นผลรวมของความสามารถของบุคคลใน หน่วยงานนั้นๆ ดังนั้นคุณภาพของมหาวิทยาลัยจึงขึ้น อยู่กับคุณภาพของอาจารย์และพนักงานที่มีอยู่

- มีแผนงานที่ดี แผนเป็นเครื่องมือให้เรามองไปข้างหน้า หรืออยากให้เห็นมหาวิทยาลัยในอนาคตเป็นอย่างไร เช่น มหาวิทยาลัยที่เน้นวิจัย หรือเป็นมหาวิทยาลัยที่มีทั้งการ สอนและการวิจัยเท่าๆ กัน หรือเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ หรือเน้นทุกอย่าง เป็นต้น แผนเป็นเครื่องกำหนดการใช้งบประมาณ คือ เงินที่มีอยู่ จะใช้งบประมาณมากน้อยเท่าใด
- มีระบบตรวจสอบและการประเมินคุณภาพขององค์กรและ พนักงานที่ดี การประเมินองค์กรนั้นอาจให้องค์กรภายนอก เป็นผู้ดำเนินการ นอกจากการประเมินสมรรถภาพของ องค์กรและผู้บริหารแล้ว อาจารย์และพนักงานแต่ละคน จำต้องได้รับการประเมินด้วย...

6. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการนำหลักธรรมสภา วิทยาลัยใช้ในมหาวิทยาลัย

หลายปีมานี้ได้มีการนำคำว่า governance มาใช้กันมาก ในลักษณะนามธรรม แล้วให้ศัพท์ภาษาไทยของคำนี้ว่า ‘ธรรมรัฐ’ บ้าง ‘ธรรมภิบาล’ บ้าง คล้ายกับว่า good governance หรือการปกครองที่ดีต้องมีคุณลักษณะอย่างไร ถ้าจะให้การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับมีความหมายของ governance แล้ว ขอเสนอคุณลักษณะสำคัญดังนี้

- การให้ประชากรของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการ ตัดสินนโยบายที่สำคัญๆ
- ความโปร่งใสในการบริหารงาน การกระทำของผู้บริหาร จะต้องเปิดเผยและตรวจสอบโดยประชาชนได้
- การไม่คิดอ่านแบบราชการ หรือการไม่คิดอ่านแบบธุรกิจ การคิดอ่านแบบระบบราชการหรือธุรกิจนั้น คือ การเน้น แบบฟอร์ม เน้นกฎระเบียบ ประหนึ่งว่ากฎระเบียบเป็น คัมภีร์
- ความสุจริต หมายถึงรวมถึงการไม่ทุจริตเกี่ยวกับเรื่องเงิน และในเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น เรื่องเวลาทำงาน หรือการ พยายามหาช่องโหว่ของกฎระเบียบเพื่อหาประโยชน์ ส่วนตัว
- การบริหารที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในมหาวิทยาลัยได้ ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่
- การมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในการตัดสินใจ
- การถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและต้องสนอง ความต้องการของสังคมนั้นๆ ทั้งในเรื่องการสอน การผลิต บัณฑิต และการบริการทางวิชาการแก่สังคม ...

หลักการทรงงานใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๒๐ ปี ครองราชย์
ประโยชน์สุข ประชาชน

“หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”
นี้เป็นการประมวลจากคำบรรยายของ ศาสตราจารย์
เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ในการ
สัมมนาเรื่อง องค์การที่มี คุณธรรม จริยธรรม และ
ธรรมาภิบาล จัดโดยสำนักพระราชวังมีวัตถุประสงค์
เพื่อให้ข้าราชการสำนักพิมพ์น้อมรับใส่เกล้าฯ เป็นแนว
ทางปฏิบัติ ซึ่งหนังสือพิมพ์ “มติชน” ได้นำเสนอใน
ฉบับวันเสาร์ ที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552

✿ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ ทรงศึกษา
ข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจาก
เอกสารแผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎร
ในพื้นที่ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้องเพื่อจะพระราชทานความ
ช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ตามความต้องการของ
ประชาชน

✿ ระเบิดจากข้างใน

หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไป
พัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การ
นำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหา
ชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

✿ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ทรงมองปัญหาในภาพรวม (แมคโคร) ก่อนเสมอ แต่การแก้
ปัญหาจะเริ่มจากจุดเล็กๆ (ไมโคร) คือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่
คนมักมักจะมองข้าม “...ถ้าปวดหัวคิดอะไร ไม่ออก...ต้องแก้ไข
การปวดหัวนี้ก่อน ...เพื่อให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...”

✿ ทำตามลำดับขั้น

ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่
สาธารณสุข ต่อไปจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และ
สิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ การพัฒนาประเทศต้องสร้าง
พื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่
ก่อน จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญ และเศรษฐกิจขั้นสูง
โดยลำดับต่อไป

✿ ภูมิสังคม

การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึง (1) ภูมิประเทศของบริเวณนั้น
(ดิน น้ำ ป่า เขา ฯลฯ) (2) สังคมวิทยา (นิสัยใจคอของผู้คน
ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น)

✿ องค์รวม

ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (holistic) หรือมองอย่างครบวงจร
ทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

✿ ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่
อนุโลม และระดมขอมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพ
ของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดกับวิชา-
การ และเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่
ที่แท้จริงของคนไทย

✿ ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด
ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่ง
ที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหา โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือ
ใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก “ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกป่า
โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ”

✿ ทำให้ง่าย - simplicity

ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนาประเทศ
ตามแนวพระราชดำริโดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทรงโปรดที่จะ
ทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย
“ทำให้ง่าย”

✿ การมีส่วนร่วม

ทรงเป็นนักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน
หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
เรื่องที่ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้อง
การของสาธารณชน “...ต้องหัดทำให้กว้างขวาง หนักแน่น
รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้
อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริง คือ
การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยความสะดวก
การปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

✿ ประโยชน์ส่วนรวม

“...ใครต่อใครก็มาบอกว่า ขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมอาจ
มานึกในใจว่า ให้ๆ อยู่เรื่อยๆ แล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิดว่า
คนที่ให้เพื่อส่วนรวมนั้นมิได้ให้แต่ส่วนรวมอย่างเดียว เป็นการ
ให้เพื่อตัวเองสามารถที่มีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...” (มข.2514)
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงระลึกถึงประชาชนของส่วน

รวมเป็นสำคัญเสมอ

✿ บริการที่จุดเดียว

ทรงให้ “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เป็นต้นแบบในการบริหารรวมที่จุดเดียว เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนที่จะมาใช้บริการจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยมีหน่วยงานราชการต่างๆ มาร่วมดำเนินการและให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว “... เป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทาง คือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และต้นทุนของเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์”

✿ ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

การเข้าใจถึงธรรมชาติ และต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาของธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติ เข้าช่วยเหลือ เช่น การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม โดยพระราชทานพระราชดำริ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก (ต้นไม้) ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ

✿ ใช้ธรรมชาติปรับธรรมชาติ

ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดีขับไล่น้ำเสีย การใช้ผักตบชวาบำบัดน้ำเสีย โดยดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ

✿ ปลูกป่าในใจคน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อนแล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...” การที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลูกจิตสำนึกให้คนรักป่าเสียก่อน

✿ ขาดทุน คือ กำไร

“...ขาดทุน คือ กำไร ‘Our loss is our gain’ การเสีย คือ การได้ ประเทศก็จะก้าวหน้า และการที่คนจะอยู่ดี มีสุขนั้นเป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินได้ได้” หลักการ คือ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

“...ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียนั้น เป็นการทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรง เงินของรัฐบาลหรือนักหนึ่ง คือ เงินของประชาชน ถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดีก็ต้องลงทุน...”

✿ การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ด้วยการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า เพื่อให้เขาแข็งแรงพอที่จะดำรง

ชีวิตต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็คือ การพัฒนาให้เขาสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม และสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด

✿ พออยู่พอกิน

สำหรับประชาชนที่ตกอยู่ในวงจรแห่งความทุกข์เข็ญนั้น ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้เขาสามารถอยู่ในนั้น “พออยู่พอกิน” เสียก่อนแล้วจึงค่อยขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้าประชาชนจะได้กำไร จะได้ผลราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ต่อไป”

✿ เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันทุกด้าน ซึ่งจะสามารถทำให้อยู่ได้อย่างสมดุลในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ปรัชญานี้ได้มีการประยุกต์ ใช้ทั้งระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และทุกภาคส่วนมาแล้ว อย่างได้ผล

✿ ความซื่อสัตย์ สุจริต จงใจต่อกัน

“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้ มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...” (18 มี.ค.2533)

✿ ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน “...ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

✿ ความเพียร : พระมหาชนก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มทำโครงการต่างๆ ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมมากนัก และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น แต่พระองค์ก็ได้ท้อพระราชหฤทัยมุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมืองให้บังเกิดความร่มเย็นเป็นสุข

✿ รู้-รัก-สามัคคี

รู้: การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อนรู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก: เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้ว จะต้องเห็นคุณค่า เกิดศรัทธา เกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา

สามัคคี: เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติต้องคำนึงเสมอว่าเราทำคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะ จึงจะเกิดพลังในการแก้ปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี

สรุปการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างนายกสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกับคดีพิพาทในศาลปกครอง

สถาบันคลังสมองของชาติได้จัดการประชุมเสวนาเรื่อง “มหาวิทยาลัยกับคดีพิพาทในศาลปกครอง” ขึ้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2552 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ โดยมี ดร.ฤทัย ทงส์สิริ อธิบดีศาลปกครองกลาง เป็นวิทยากร มีผู้เข้าร่วมการเสวนาประกอบด้วยนายกสภามหาวิทยาลัยจำนวน 34 ท่าน ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 11 ท่าน การเสวนาครั้งนี้ นอกจากเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลปกครองกับคดีพิพาทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นายกสภามหาวิทยาลัย ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอีกด้วย

วิทยากรได้นำเสนอประเด็นศาลปกครองกับคดีพิพาทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย 4 หัวข้อ ได้แก่ กฎหมายปกครองและศาลปกครองเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอย่างไร คดีที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยประเภทใดที่อาจฟ้องต่อศาลปกครอง การฟ้องคดีปกครองมีเงื่อนไขอย่างไร และการฟ้องคดีต้องยื่นที่ศาลใด โดยมีเนื้อหาที่สรุปได้โดยสังเขป ดังนี้

กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน โดยรัฐมีอำนาจเหนือเอกชน รัฐทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ กฎหมายปกครองจึงกำหนดหลักการใช้อำนาจของรัฐ เมื่อมหาวิทยาลัยใช้อำนาจทางปกครองหรือการบริการสาธารณะ ก็ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายปกครอง เช่น การออกระเบียบ หรือคำสั่งของมหาวิทยาลัย มีตัวอย่างคดีหนึ่งในศาลปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำประกันภัยอุบัติเหตุให้นักศึกษา โดยมหาวิทยาลัยได้ตกลงกับบริษัทประกันภัย ให้ดำเนินการทำประกันภัยดังกล่าว และออกระเบียบให้นักศึกษาเสียค่าเบี้ยประกันเป็นจำนวน 200 บาท มีนักศึกษาคนหนึ่งไม่ยอมเสียค่าเบี้ยประกัน และให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยไม่สามารถออกระเบียบมาบังคับนักศึกษา มหาวิทยาลัยจึง

ไม่อนุญาตให้นักศึกษาผู้นั้นลงทะเบียนเรียน เรื่องนี้ได้ถูกนำมาฟ้องเป็นคดีที่ศาลปกครอง ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยว่า มหาวิทยาลัยไม่มีอำนาจออกระเบียบกำหนดให้นักศึกษาเสียค่าเบี้ยประกันเพราะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งไม่มีกฎหมายให้อำนาจหลักการดังกล่าวนี้ได้ บัญญัติไว้ในมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ว่า “การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญกระทำมิได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามกฎหมาย”

คดีที่ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ได้แก่ คดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การตาม รัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง อาจกล่าวสั้นๆ ได้แก่ คดีอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ ในศาลปกครองจะใช้คำศัพท์เรียกคู่กรณีแตกต่างจากคำศัพท์ที่ใช้คดีทั่วไป กล่าวคือ จะใช้คำว่า ‘ผู้ฟ้องคดี’ แทน ‘โจทก์’ และ ‘ผู้ถูกฟ้องคดี’ แทน ‘จำเลย’ และใช้คำว่า ‘คู่กรณี’ แทน ‘คู่ความ’ เป็นต้น

ศาลปกครองมีอำนาจในการตรวจสอบหน่วยงานของรัฐที่เป็นฝ่ายบริหาร มีอำนาจในการพิจารณาเพิกถอนกฎหรือคำสั่ง ตลอดจนมีอำนาจ พิจารณาพิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีบางประเภทเมื่อฟ้องเพิกถอนคำสั่งแล้ว ก็อาจฟ้องเรียกค่าเสียหายมาพร้อมกัน โดยไม่จำเป็นต้องแยกฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง

หน่วยงานของรัฐที่เป็นฝ่ายบริหาร ที่ศาลปกครองมีอำนาจในการตรวจสอบ ได้แก่

- กระทรวง ทบวง กรม รวมถึง กระทรวงศึกษาธิการ และกรมต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนราชการ ที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น ดังนั้นมหาวิทยาลัยของรัฐจัดอยู่ในประเภทนี้
- รัฐวิสาหกิจที่ดั่งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งตามกฎหมายเฉพาะ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การประปานครหลวง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งในรูปบริษัท หรือบริษัทมหาชน เช่น การบินไทย โดยหลักแล้วการบินไทยไม่ใช่หน่วยงาน ทางปกครองเพราะไม่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา
- หน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
- หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง รวมถึงมหาวิทยาลัยเอกชน ซึ่งใช้อำนาจรัฐในการให้บริการสาธารณะ ดังนั้นมหาวิทยาลัยเอกชนอาจถูกฟ้องคดีที่ศาลปกครองได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีความเห็นไม่ตรงกันในเรื่องคดี

ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเอกชน ว่าควรอยู่ภายใต้อำนาจของศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง เช่น กรณีที่มหาวิทยาลัยเอกชนเลิกจ้าง ลูกจ้างในมหาวิทยาลัย คณะกรรมการชี้ขาดฯ เห็นว่าเป็นเรื่องของศาลแรงงาน แต่ศาลปกครองเห็นว่าเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง เป็นต้น

คดีที่ขึ้นสู่ศาลปกครอง มี 3 ประเภท ได้แก่ คดีพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ด้วยกันหรือกับเอกชน คดีพิพาทจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และคดีที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ ซึ่งเป็นคดีปกครอง 6 ประเภท คือ การออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำฝ่ายเดียวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า การละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่น สัญญาทางปกครอง คดีที่กฎหมายบังคับให้ฟ้องศาลเพื่อบังคับบุคคลให้กระทำ และคดีอื่นที่กฎหมายกำหนด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- **การออกกฎ คำสั่ง** หรือการกระทำฝ่ายเดียวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การกระทำไม่สุจริต การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม การใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ เช่น กรณีออกประกาศหรือระเบียบที่บังคับให้นักศึกษาทำประกันภัยอุบัติเหตุ เป็นต้น
- **การละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า** ประการแรกต้องพิจารณาก่อนว่า มีหน้าที่หรือไม่ ถ้ามีแล้ว ละเลยต่อหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ หรือปฏิบัติหน้าที่นั้นล่าช้าเกินไปหรือไม่มีกรณีบ้างหน่วยงานได้มีการออกกฎระเบียบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร พอถึงเวลาทำไม่ได้ ก็มาฟ้องศาลปกครองว่าละเลยปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ดังนั้นการออกกฎระเบียบต้องระมัดระวัง ถ้าออกไปแล้วทำไม่ได้ ก็อาจเป็นเหตุให้นำมาฟ้องที่ศาลปกครอง หรือกรณีบริษัทเอกชนเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากสัญญา ในเรื่องนี้ กฎหมายกำหนดให้พิจารณาคำขอโดยไม่ชักช้า โดยหลักแล้วต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน เมื่อกฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้ก็ต้องทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ดังนั้น เรื่องใดที่มีการกำหนดระยะเวลาไว้ ต้องระมัดระวังเพราะอาจเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีได้

- การละเมิดหรือความรับผิดชอบอื่น** ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งมักจะสัมพันธ์กับการฟ้องคดีในศาลยุติธรรม เรื่องการกระทำละเมิดบางเรื่องต้องฟ้องที่ศาลยุติธรรม บางเรื่องต้องฟ้องที่ศาลปกครอง ในกรณีที่ฟ้องศาลปกครองมีคำถามว่าจะฟ้องมหาวิทยาลัยหรืออธิการบดีได้หรือไม่ ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เมื่อเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดอันเนื่องมาจากการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ เช่น คณบดี อธิการบดี สภามหาวิทยาลัยออกคำสั่ง หรือกฎระเบียบ ผู้เสียหายจะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ต้องฟ้องหน่วยงานคือมหาวิทยาลัย ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ส่วนจะฟ้องที่ศาลปกครองได้หรือไม่ ต้องดูว่าเป็นเรื่องที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองบัญญัติไว้หรือไม่ กล่าวคือ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายในการออกกฎ ออกคำสั่ง ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า ละเมิด หรือสัญญาทางปกครอง ถ้าไม่เข้ากรณีเหล่านี้ ก็ต้องไปฟ้องที่ศาลยุติธรรม
- สัญญาทางปกครอง** คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญา ต้องแยกออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ สัญญาทางปกครอง โดยหลักแล้วจะยื่นฟ้องที่ศาลปกครอง ประเภทที่สอง คือ สัญญาอื่นๆ ตามหลักต้องฟ้องที่ศาลยุติธรรม คดีที่มีการฟ้องกันในศาลปกครองอันเนื่องมาจากสัญญาทางปกครอง ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัญญาให้จัดทำบริการสาธารณะ เช่น สัญญาที่ให้ข้าราชการ อาจารย์ลาศึกษาต่อ เมื่อจบการศึกษาแล้วต้องทำงานชดใช้มหาวิทยาลัย ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยเป็นส่วนราชการ หรือเป็นกิจการของรัฐซึ่งเป็นบริการสาธารณะ ดังนั้น การที่สัญญาระบุว่าให้กลับมาทำงานให้มหาวิทยาลัยจึงถือว่าให้กลับมาทำบริการสาธารณะ สัญญาเหล่านี้ถือว่าเป็นสัญญาทางปกครอง หากมีการฟ้องร้องกัน ต้องฟ้องต่อศาลปกครอง สัญญาทางปกครอง อีกประเภทหนึ่งที่มีการฟ้องมหาวิทยาลัยในศาลปกครอง คือ สัญญาจ้างก่อสร้างต่างๆ การสร้างอาคารเรียน การสร้างโรงพยาบาล ถือว่าเป็นสัญญาจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากสัญญาประเภทนี้จะมาฟ้องที่ศาลปกครอง

นอกจากนี้แล้ว คดีที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยในศาลปกครองมักเป็นคดีเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง คำสั่งทางปกครอง หมายถึง “การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ ที่มีผล

เป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระบุ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิ หรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัย อุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความถึงการออกกฎ” กฎหมายเขียนไว้ใน พรบ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ กล่าว โดยสรุปคำสั่งทางปกครอง คือ การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายเดียวที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ดังนั้น หากมหาวิทยาลัยใช้อำนาจอะไรไปที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่นก็เป็นเรื่องที่น่ามาสู่ศาลปกครองได้

คำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมี 2 ประเภท ได้แก่

- คำสั่งของมหาวิทยาลัยที่มีต่อบุคคลากรหรือเจ้าหน้าที่ คำสั่งประเภทนี้มีค่อนข้างมาก การออกคำสั่งไม่ว่าจะเป็นคำสั่งบรรจุแต่งตั้ง คำสั่งลงโทษทางวินัย เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง คำสั่งเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆ เช่น การเบิกค่าเช่าบ้าน ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น เหล่านี้เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ เมื่อการออกคำสั่งต่างๆ ไม่ชอบด้วยกฎหมายผู้ที่ได้รับผลกระทบก็มีสิทธิฟ้องให้ศาลปกครองมาเพิกถอนคำสั่งได้
- คำสั่งของมหาวิทยาลัยที่มีต่อบุคคลอื่นๆ หรือบุคคลภายนอก เช่น นักศึกษา หรือผู้ที่ติดต่อกับมหาวิทยาลัย คำสั่งที่มีผลต่อนักศึกษานั้น ส่วนมากเป็นคำสั่งอนุญาต/ไม่อนุญาต เช่น คำสั่งในลักษณะของการ

ประกาศผลการสอบสัมภาษณ์เพื่อรับเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีคำสั่งที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ในปัจจุบันภายใต้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ถือว่าการจัดซื้อจัดจ้างบางอย่างเป็นคำสั่งทางปกครอง ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยบางแห่งต้องการว่าจ้างการก่อสร้างอาคาร มีบริษัทเอกชน 2 บริษัท ยื่นเสนอราคาแข่งขันกัน มหาวิทยาลัยตกลงทำสัญญากับบริษัทหนึ่ง โดยมีคำสั่งอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้าง คำสั่งนี้เป็นคำสั่งทางปกครอง เมื่อเป็นคำสั่งทางปกครอง หากอีกบริษัทที่ประมูลงานไม่ได้เห็นว่าเป็นคำสั่งที่มิชอบก็อาจมาฟ้องที่ศาลปกครองได้

นอกจากการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองแล้ว อาจมีการฟ้องให้เพิกถอน ‘กฎ’ ที่ออกโดยมหาวิทยาลัยก็ได้ คำว่า ‘กฎ’ เป็นศัพท์เทคนิคซึ่งมีความหมายกว้างมาก ในที่นี้หมายถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีการบังคับทั่วไป บังคับทุกคนไม่เจาะจง มีตั้งแต่พระราชกฤษฎีกา ลงมาจนถึงกฎกระทรวง เหล่านี้เป็นกฎทั้งสิ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่แล้วเป็นเรื่องระเบียบข้อบังคับต่างๆ เช่น ระเบียบข้อบังคับที่ออกโดยสภามหาวิทยาลัย ในการออกกฎของสภามหาวิทยาลัย ต้องดูด้วยว่า มีอำนาจหรือไม่ เป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ เคยมีกรณีการฟ้องมหาวิทยาลัยที่ศาลปกครองเกี่ยวกับการออกข้อบังคับของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่กำหนดให้มีการทำวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ ศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้เพิกถอนข้อบังคับดังกล่าว เนื่องจากเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยที่กฎดังกล่าวให้อำนาจแก่คณะบดีในการกำหนดการทำ

วิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษเป็นรายๆ ไป ซึ่งตรงนี้ไม่มีความชัดเจนในเรื่องการใช้ดุลพินิจ ศาลปกครองกลางจึงพิจารณาพิพากษาว่า เป็นการออกกฎที่ไม่ชอบ ทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ แต่มีการอุทธรณ์การเพิกถอนคำสั่งไปยังศาลปกครองสูงสุด ซึ่งศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าเรื่องนี้เป็นอำนาจของมหาวิทยาลัย และมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่ามีนักศึกษาจำนวน 80 เปอร์เซนต์ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรสามารถทำวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษได้ ดังนั้น เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่นักศึกษามีมาตรฐานไม่ถึงเกณฑ์ จึงต้องยกระดับมาตรฐานการศึกษาของตนเอง ไม่ใช่ให้มหาวิทยาลัยลดมาตรฐานให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละคน ศาลปกครองสูงสุดจึงกลับคำวินิจฉัยของศาลปกครองกลางถือว่า การออกข้อบังคับดังกล่าวเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยทำได้

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายที่วางหลักทั่วไปที่เกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง เรื่องใดที่เกี่ยวกับเรื่องการออกคำสั่งทางปกครองก็ต้องเอากฎหมายฉบับนี้มาใช้ เช่น คำสั่งรับนักศึกษาเข้ามาเรียน คำสั่งพักการเรียน เป็นต้น บทบัญญัติที่สำคัญในกฎหมายฉบับนี้ คือ มาตรา 30 ซึ่งเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองที่อาจกระทบถึงสิทธิของผู้อื่น โดยอาจสรุปเป็นหลักสั้นๆ ง่ายๆ ว่า คำสั่งทางปกครองใดที่มีโทษต่อใคร เมื่อจะออกแล้วต้องให้ผู้นั้นมีโอกาสชี้แจงก่อน เมื่อจะออกคำสั่งก็ต้องแจ้งให้ทราบว่ามีกรกล่าวหาในเรื่องใด และให้เวลาอย่างเพียงพอในการเตรียมข้อมูลและพยานหลักฐานเพื่อชี้แจง หากไม่ดำเนินการเช่นนี้ จะถือว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบ และอาจถูกเพิกถอนได้ เช่น คำสั่งการกระทำทุจริตต่อหน้าที่ ต้องให้ออกโอกาสคู่กรณีได้ชี้แจง เป็นต้น

คดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง กฎหมายจะบัญญัติไว้ แต่ที่มีปัญหามากที่สุด คือ คดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นอุทธรณ์ พิเศษ เช่น คดีที่จะต้องขึ้นศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษใดก็ต้องขึ้นศาลนั้น คดีดังกล่าวจะไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งทางปกครองก็ตาม เช่น มหาวิทยาลัยสร้างสนามกอล์ฟ และมีรายได้เกิดขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินภาษีอากร เรื่องนี้จะอยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากร เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษีอากร โดยไม่พิจารณาว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองหรือไม่

สรุปการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่อง มหาวิทยาลัยกับการบริหารจัดการ ทรัพย์สินทางปัญญา

สถาบันคลังสมองของชาติได้จัดการประชุมเสวนาเรื่อง
'มหาวิทยาลัยกับการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา' ขึ้นเมื่อ
วันที่ 30 มีนาคม 2552 ณ ห้องประชุมชั้น 11 สถาบันคลังสมองของชาติ
อาคารมหานครบีเอ็ม ๓. ศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ
โดยมี รศ.ดร. อุษณีย์ ยศยิ่งยวด ที่ปรึกษาสถาบันทรัพย์สินทางปัญญา
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นวิทยากร และมีผู้เข้าร่วมประชุม
รวม 24 ท่าน ประกอบด้วย ตัวแทนของมหาวิทยาลัย หน่วยงาน
อิสระ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
และสถาบันคลังสมองของชาติ

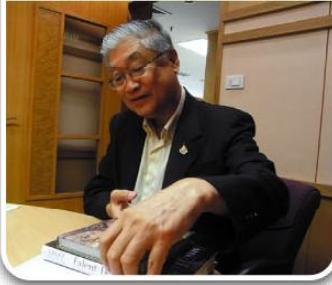

ประเด็นสำคัญจากการประชุม

- ปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบขององค์กรการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้การสนับสนุนของกรมทรัพย์สินทางปัญญา การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอโมเดลการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยที่เหมาะสมกับหน่วยงานที่มีความหลากหลายในด้านสภาพแวดล้อมและความโดดเด่น โดยจะนำเสนอเป็นโมเดลกลาง ให้หน่วยงานเลือกว่าควรทำอะไรบ้างตามรายการที่กำหนด (Checklist) โครงการนี้จะแล้วเสร็จในอีก 8 เดือนข้างหน้า
- **Technology Licensing Office (TLO)** เป็นเรื่องใหม่ที่ สกอ. ให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัยในการจัดตั้ง TLO ขึ้นมาในแต่ละมหาวิทยาลัย โดยเริ่มดำเนินการในปี 2550 การให้ทุนสนับสนุนงบประมาณแก่มหาวิทยาลัยเพื่อไปจัดตั้ง Technology Licensing Office นี้ ผู้เข้าร่วมเสวนาเสนอว่า ควรคำนึงถึงความโดดเด่นของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง เพราะบางแห่งมีการบริการชุมชนมากกว่าการสร้างเทคโนโลยี ดังนั้น ควรพิจารณาว่ามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีกิจกรรมอะไรบ้างที่โดดเด่น และควรให้ความช่วยเหลืออย่างไร รวมทั้งเสนอว่า สกอ. ไม่ควรสนับสนุนงบประมาณเพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาแก่สังคมด้วย นอกจากนี้ไม่ควรใช้คำว่า Technology Licensing Office (TLO) เพราะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า ต้องเป็นเทคโนโลยีเท่านั้นที่ถือว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา บางอย่างที่ไม่เกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น นวนิยายก็เป็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในด้านลิขสิทธิ์ได้ จึงควรให้ความสำคัญกับลิขสิทธิ์ด้วย ทั้งที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ และอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะ e-learning ในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ
- มหาวิทยาลัยที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควรร่วมมือกับมหาวิทยาลัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์เข้ากับงานวิจัยทางด้านเทคโนโลยี เพื่อประโยชน์ต่อสังคม
- ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัย หรือ IP Education โดยอาจแทรกอยู่ในส่วนหนึ่งของวิชา Research Methodology อย่างไรก็ตามในการให้การศึกษาในเรื่องนี้ หากเป็นด้านสังคมศาสตร์ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในบริบทสังคมศาสตร์ด้วย ไม่ควรให้ความรู้ด้านสิทธิบัตรหรือ สิ่งประดิษฐ์ หรือเฉพาะเรื่องการจดทะเบียนรับรองสิทธิอย่างเดียว

ผ.นพ.วิจารณ์ พานิช

นานาสาระเกี่ยวกับ สภามหาวิทยาลัย

ที่มา : <http://gotoknow.org/blog/council/toc>

1

สภามหาวิทยาลัย : เสรีภาพทางวิชาการ

ผมโชคดี ได้มีโอกาสฟัง Prof. Philippe A. Bopp จากฝรั่งเศส บรรยายเรื่อง Academic Freedom ใน RGJ Congress IX ที่พัทธยา เมื่อวันที่ ๔ เม.ย. ๕๑ ฟังแล้วผมรู้สึกว่าคุณมหาวิทยาลัยไทยจะไม่มีวันเข้าใจคุณค่าและความหมายของเสรีภาพทางวิชาการอย่างแท้จริง เพราะเสรีภาพ ไม่ว่าจะเสรีภาพด้านไหน ไม่ใช่สิ่งที่ลอยมาจากฟ้า หรือมีใครหยิบยื่นให้ เป็นสิ่งที่ต้องต่อสู้ หรือฟันฝ่า จึงจะได้อะไร

มหาวิทยาลัยในตะวันตก ต่อสู้ (ในหลายกรณีต่อสู้ด้วยมาตรการเชิงบวก) กับอำนาจรัฐ อำนาจศาสนา จนเกิดข้อตกลง หรือ Charter ให้เสรีภาพแก่มหาวิทยาลัย ด้วยเป้าหมายหรือความเชื่อที่ว่า เสรีภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัย เป็นคุณค่าสังคมในภาพรวม เป็นรากฐานของความก้าวหน้าทางวิชาการ

บุคคลสำคัญ คือ Napoleon 1808, Humboldt 1810 (รศ. ศึกษาฯ ของปรัสเซีย) : ผู้ให้หลักการว่า การสอนและวิจัยเป็นสิ่งเดียวกัน และต้องมีเสรีภาพ มีการตั้ง Berlin U. - Humboldtian Model เป็นรากฐานของ Research University ในโลก ญี่ปุ่น (มีการตั้ง) Kyoto U.

3 model ของการจัดการมหาวิทยาลัย

- ระบบอังกฤษ หรือ College System แบบ Ox-bridge มีการบริหารแบบกระจายอำนาจ การเรียนการสอนเน้น tutorial มีปฏิสัมพันธ์ นศ. - อจ. สูง
- ระบบฝรั่งเศส เน้นอำนาจรวมศูนย์ หรือ top-down เป็น Ecoles system ใช้อำนาจในฝรั่งเศส อดีตเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และในรัสเซีย
- ระบบปรัสเซีย หรือเยอรมัน เป็นระบบให้เสรีภาพต่อการสอนและวิจัย หรือ bottom-up ใช้อำนาจในเยอรมัน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน

Magna Charta Universitatum (Bologna 1988) www.magna-charta.org เสรีภาพมากับความรับผิดชอบ

ฟัง ศ. Bopp เล่าข้อโต้แย้งของนักการเมืองฝรั่งเศส ต่อการเรียกร้องเสรีภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ว่าถ้าต้องการเสรีภาพทางวิชาการ นักการเมืองก็มีเสรีภาพที่จะเอางบประมาณแผ่นดินไปทำอย่างอื่นเหมือนกัน แล้วรู้สึกถึงความแตกต่างทางความคิดระหว่างนักการเมืองกับนักวิชาการที่เหนียวในโลก ก็คล้ายๆ กัน

บันทึกอีกหลายตอนจะเล่าความประทับใจจากการเข้าร่วมประชุม RGJ Congress IX

2

สมาคมมหาวิทยาลัย : วิจัยชวนคัดรูปเป็นมิตร

วันที่ 5 เม.ย. 51 ผมเข้าฟัง RGJ Congress IX โดยหัดฟัง “เสียงระหว่างคำ” ที่ผู้นำเสนอกล่าว ติดใจเรื่อง Probiotics ซึ่งมีหลักการว่า แบคทีเรียกลุ่มหนึ่งมีประโยชน์ต่อสุขภาพ หากเรากินเข้าไปจะช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้แข็งแรงขึ้น เป็นการกลับหลังหัน ความเชื่อเดิมๆ ที่ว่า แบคทีเรียคือเชื้อโรค กลายเป็นว่า แบคทีเรียช่วยป้องกันโรค ตอนนี้มีมีการวิจัย probiotics กันอย่างมโหฬาร สำหรับเอามาใช้ในคน และในการเลี้ยงสัตว์เชิงอุตสาหกรรม

เรื่องที่ผมไปเข้าฟัง (แบบรู้เรื่องไม่ถึง 10%) คือ Two Classes of Beneficial Microbes : Anti-Inflammatory and Immunostimulatory Probiotics โดย Prof. James Versalovic จาก College of Medicine and Texas Children’s Hospital

ผมได้เห็นการวิจัยลงลึกระดับ molecular เกี่ยวกับแบคทีเรียกลุ่มเหล่านี้ และปฏิสัมพันธ์กับ host ผมนั่งฟังไปนึกถึงคติ “ไม่มีมิตรแท้ และศัตรูถาวร” ไป ว่ามันไม่ได้เป็นจริงเฉพาะในการเมืองเท่านั้น ในธรรมชาติของชีวิตก็เป็นจริงด้วย ขึ้นอยู่กับ กาละ เทศะ จังหวะ จำนวน และสภาพของร่างกายเรา ที่กำหนดว่าแบคทีเรียชนิดหนึ่งๆ จะเป็นคุณหรือเป็นโทษ ที่รู้แน่คือ ถ้าคนเราอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มี แบคทีเรีย เลย ร่างกายจะไม่แข็งแรง เพราะขาดการกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย

ไม่ว่าระบบอะไรในธรรมชาติ การฝึกซ้อม ออกกำลังกาย เป็นเรื่องสำคัญเสมอ

การวิจัยที่นำเสนอเป็นเรื่อง Lactobacillus ที่อยู่ในนมเปรี้ยว ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโมเลกุลในเซลล์ลำไส้ ที่ทำหน้าที่สื่อสารสัญญาณภายในเซลล์ ทำให้เซลล์ลำไส้แข็งแรง เวลาได้รับเชื้อโรคท้วงรังก็ไม่เกิดอาการง่าย ๆ หรือมีอาการก็ไม่รุนแรง หรือหายเร็ว การวิจัยลงลึก ช่วยให้เข้าใจกลไกการป้องกันดังกล่าว น่าสนใจมาก

ผมเดาว่า หากศึกษาแบคทีเรียในอากาศ ก็จะมี probiotics ที่สำคัญต่อชีวิตคนเราและสัตว์ที่เป็นเพื่อนร่วมโลก อีกมากมาย เข้าสู่ร่างกายเราทางลมหายใจ

5 เม. ย. 51

3

สมาคมมหาวิทยาลัย : นักวิจัย active

มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งต้องการเร่งเร้าการขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย จึงทำวิจัยนักวิจัย active ในช่วงปีงบประมาณ 2547 - 2550 เปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานย่อย เกณฑ์ที่ใช้ในการบอกว่าเป็นนักวิจัย active คือ ได้รับทุนวิจัยจากแหล่งใดก็ได้ นี่คือนิยามแบบ input-oriented หรือเน้นทุนวิจัย คือ เอกสารได้รับทุนวิจัยเป็นเกณฑ์ คนชอบเถียงอย่างผม จึงเถียงว่า คนที่ได้รับทุนวิจัย แต่ไม่มี output เลย กับคนที่ไม่ได้รับทุนวิจัย แต่มี research output ดีและเป็นที่ยอมรับนับถือ อย่างไหนดีกว่ากัน

ผมจึงเสนอว่า ควรมีวิธีตรวจสอบหานักวิจัย active อีกแบบหนึ่ง โดยใช้เกณฑ์แบบ output-oriented หรือแบบเน้นผลงาน ถามหา research output แบบใดแบบหนึ่งในช่วง 4 ปีดังกล่าว และแยกแยะผลงานวิจัยด้วย เป็น publication กับ เป็น application ผลงานเป็น publication ให้บอกด้วยว่ามี Impact Factor (ของ ISI) หรือไม่ Impact Factor เท่าไร มี TCI หรือไม่ (ดูเรื่อง TCI ได้ที่ http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/IF_47.html) ผลงานที่มี application ให้บอกลักษณะของการเอาไปใช้ ก็จะได้ Social Impact

เราจะได้อายชื่อนักวิจัยที่ active ในแง่ของผลงาน และยอมรับผลงานที่แตกต่างหลากหลาย เกิดการให้ความชื่นชมเห็นคุณค่า ในหลากหลายรูปแบบ

17 เม. ย. 51

4

สภาพมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวิจัยกับ ‘สัญชาติ’ ของเจ้าหน้าที่

มหาวิทยาลัยวิจัยที่แท้จริงจะมีการ ‘จัดองค์กร’ (Organization) ในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายกัน เป็น ‘การจัดองค์กร’ เพื่อทำงานวิจัยตอบคำถามใหญ่ และทำงานยาวนาน นำโดยนักวิจัยระดับยอด มีการรวมตัวกันของกลุ่มนักวิจัยที่มีความสามารถ และมีความทุ่มเท มีหน่วยงานให้ทุนสนับสนุนการวิจัยภายนอกให้ทุนแบบต่อเนื่อง โดยที่ทุนวิจัยมักจะมาจากหลายแหล่งทุน

“โครงการวิจัยขนาดใหญ่” เช่นนี้ จะต้องมีคน 3 จำพวก ทำงาน

1. นักวิจัยชั้นยอด
2. ผู้ช่วยวิจัย และนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ระดับบัณฑิตศึกษา
3. เจ้าหน้าที่ธุรการ

ในสภาพปัจจุบัน คนกลุ่มที่ 1 เป็น ‘พลเมือง’ (citizen) ที่มีศักดิ์และสิทธิ์ครบถ้วนของมหาวิทยาลัย เพราะมักเป็นอาจารย์ของคณะภาควิชา แต่คนในกลุ่มที่ 2 และ 3 มักมีปัญหาในเรื่อง citizenship ของมหาวิทยาลัย มักโดนจัดเป็น ‘คนไร้สัญชาติ’ ของมหาวิทยาลัย คือ ‘ไม่มีบัตร ไม่มีสิทธิ’ ไม่เป็น ‘พลเมือง’ ตามความคิดแบบยึดมั่นกับระเบียบราชการ ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นคือ โครงการวิจัยเหล่านี้จะมี turn over ของเจ้าหน้าที่กลุ่มที่ 2 และ 3 สูงมาก ทำให้โครงการวิจัยเข้มแข็งได้ยาก

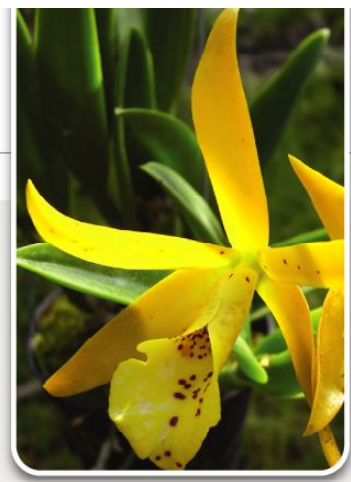
ในสภาพของ ‘มหาวิทยาลัยวิจัย’ สภาพปัญหา ‘สัญชาติ’ ของเจ้าหน้าที่เช่นนี้จะต้องหมดไป เพราะมหาวิทยาลัยระดับยอดในอนาคตจะมีแหล่งทุนมาจากหลากหลายแหล่ง คนเก่ง ที่ได้รับการยอมรับสูงต้องช่วยกันหาทุนมาทำงานสร้างสรรค์วิชาการ มีการสร้างองค์กร/โครงการ ขึ้นรองรับงานสร้างสรรค์ ที่แม้จะไม่ใช้หน่วยงานถาวรแบบราชการ แต่ก็ต้องการการทำงานระยะยาว 10-20 ปี หรือหนึ่งชั่วคน จึงต้องมีระบบบริหารงานบุคคลในแนวคิดใหม่ ไม่ใช่แนวคิดราชการ

ในมหาวิทยาลัยวิจัย เจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถต้องได้รับ citizenship โดยในบางกรณีอาจให้ชั่วคราว 1-2 ปี ตามสัญญาจ้างงาน แต่ต้องให้เกียรติให้ศักดิ์ศรีแก่คน จึงจะได้คนเก่ง มีความสามารถ และมีใจรักทุกเทต่องาน มาทำงานร่วมสร้างสรรค์

ประมาณ 20 ปีมาแล้ว สมัยผมทำหน้าที่คณบดีคณะแพทยศาสตร์ มอ. ผมได้ ‘ออกกฎหมายให้สัญชาติ’ แก่เจ้าหน้าที่ของโครงการวิจัย ซึ่งทำได้ง่าย ๆ โดยออกเป็นมติของคณะกรรมการประจำคณะ ให้สิทธิต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่ที่จ้าง โดยทุนโครงการวิจัยตามที่ประกาศสิทธิที่ให้ ได้แกสิทธิในการใช้ห้องสมุด ในการรับสวัสดิการต่างๆ ตามที่กำหนด โดยประกาศระบุชัดเจนว่า ถือว่าคนเหล่านั้นเป็นสมาชิกของคณะแพทยศาสตร์ คนเหล่านี้จะค่อยๆ กลมกลืนเข้ากับประชาคมของคณะ จนไม่มีใครสนใจว่าเป็นข้าราชการหรือไม่ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะแก้ปัญหาได้ 100% คงจะแก้ได้เพียง 70-80% เพราะยังมีคนลาออกไปบรรจุเป็นข้าราชการที่อื่น เพราะในสมัยนั้นความเป็นข้าราชการให้ความรู้สึกมีเกียรติ และสวัสดิการดีมาก

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ต้องการพัฒนาไปเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย น่าจะต้องมี KPI ภายในของมหาวิทยาลัย ใช้ประเด็น ‘citizenship’ ของพนักงานหลากหลายแบบ เป็นตัวบ่งชี้ (ทางอ้อม) อย่างหนึ่งของความเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย

ในบันทึกนี้ผมใช้ศัพท์ที่เรียนมาจากอาจารย์แหวนครับ

ข่าวที่น่าสนใจ >>

นายกฯ ธี 10 ปี ปฏิรูปการศึกษาขบหลบทาบ

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี กล่าวในการเป็นประธานเปิดการประชุม และปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “ทิศทางและนโยบายของรัฐบาลต่อการปฏิรูปการศึกษา” ว่า หากพิจารณาจากเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษาเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ทั้ง 3 ข้อ คือ

1. การกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง
2. การมีส่วนร่วมทางการศึกษา และ
3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก แล้ว

ยอมรับว่า ในขั้นตอนการดำเนินการที่จะไปให้ถึงเป้าหมายดังกล่าวนั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ อาทิ การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ มีการยุบ

รวมหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อให้การทำงานมีเอกภาพและมีการบูรณาการมากยิ่งขึ้น การปรับระบบการจัดสรรทรัพยากร การจัดสรรงบประมาณและอื่นๆ

นายอภิสิทธิ์ กล่าวว่าสิ่งจำเป็นที่สุดคือ จะต้องมองถึงเป้าหมายสุดท้ายว่า ทั้งหมด คือ เครื่องมือในการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในวงการการศึกษา

ด้าน ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุพันธ์ อธิการบดี ศึกษานิเทศก์ กล่าวว่า การปฏิรูปครั้งนี้ต้องปรับแต่งในสิ่งที่ เป็นปัญหาในการปฏิรูปแรกให้ดีขึ้นและทันสมัยขึ้น จะต้องมีการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งพัฒนาปัจจัยคุณภาพทุกด้าน นอกจากนี้

จะต้องเร่งรัดการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี จากปัจจุบัน การศึกษาเฉลี่ยของคนไทยอยู่ที่ 8.2 ปี ภายใน 8 ปี

ขณะที่นายชัยวุฒิ บรรณวัฒน์ รมช.ศึกษาธิการ กล่าวว่า แม้จากการประเมินคุณภาพทางการศึกษาเด็กไทยจะต่ำกว่ามาตรฐาน แต่ตนก็มองว่าสถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆจะต้องกล้าที่จะยอมรับความจริงและกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้สังคมได้รับรู้ รวมถึงนำผลประเมินดังกล่าวมาเป็นกระจุกเงาในการปรับปรุงแก้ไขให้คุณภาพของเด็กดีขึ้น

ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์ 14 พฤษภาคม 2552

ข่าวประชาสัมพันธ์

“2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย”

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มีนโยบายให้ปี 2552 เป็นปีแห่งการรณรงค์ในเรื่องคุณภาพการอุดมศึกษาไทย ภายใต้คำขวัญ “บัณฑิตมีคุณภาพ พัฒนาชาติยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) เพื่อกระตุ้นและสร้างความตระหนักแก่ทุกภาคส่วนของสังคมให้กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพการอุดมศึกษาไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน อันจะนำไปสู่การเพิ่มเติมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ซึ่งในปี 2552 นี้ สถาบันอุดมศึกษาและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะจัดให้มีกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดปี มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ปฏิทินกิจกรรมและเชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง โดยมีกิจกรรมใหญ่ของปี คือ “โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ : 2552 ปีแห่งคุณภาพการศึกษาไทย” (National Conference: 2009 The Year of Thai Higher Education Quality Enhancement) เพื่อเป็นเวทีกลางของการรวบรวมข้อมูลความรู้และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับคุณภาพการอุดมศึกษา การแสดงผลงานของสถานศึกษา การประกาศเกียรติคุณ และการระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษาของประเทศไทย